

Pécs és környéke.*)

II. Abaliget.

Vegyük első kirándulásunk czélpontjául Alsó-Magyarországnak egyetlen ismert nagy *barlangját*, az *abaligetit*, mely délnyugoti irányban 500 méter hosszúságban húzódik a Mecsek mészkő-rétegei alatt.

Ne keressük azonban itt Adelsberg nagyszerűségét, csillogó csepp-köveinek remek alakzatait, óriási táncztermét, gyönyörű brilliant oszlopát, magas kálváriáját, templomszerű boltozatait, mert mindezeket itt nem fogjuk megtalálni; de mégis megelégedve távozzunk a látottak után, ha kevesebb igénynyel lépjük át a barlang bejáratát s ha érdeklődünk a természetnek félelmességében is nagyszerű alkotásaiért.

Kiránduló társaságunk reggeli $\frac{1}{2}$ 6 órára adott egymásnak találkát a székesegyház előtti szép sétányon, hol a kitűzött időre mindannyian pontosan meg is jelentünk. A fölkelő nap már megaranyozta a város tornyait s magasabb épületeit, a friss léghen pezsgő élet uralkodik az ide-oda szállinkozó madárcsapat között s a késői virágok illata még kellemesebbé teszi az amugy is balzsamos lég élvezését.

A *Szcitovszky-tértől* nyugot felé távoztunk, hogy a *bálicsi völgy* szép gyümölcsfáinak s cserjéinek árnyékában haladva érijünk az erdőszélhez. Kellemes szellő mérsékelte a máskor — még árnyékban is — tűrhetetlen hőséget s mindannyian víg hangulatban haladtunk az itt-ott elég köves hegyi úton fölfelé. A Mecsek déli lejtőjén elérve az erdőt, útunk mindig ennek mentén vezet s remek kilátást enged a délre fekvő rendezett szőlőskertekre, melyeknek villaszerű nyaralói s pirostetejű házacskái a szemre nézve kellemes nyugpontul szolgálnak a zöld táblákon, hol, sajnos, a *phylloxera* már veszedelmesen terjedőben van s félő, hogy arany színű bort termő hegyeink nemsokára teljesen el fognak pusztulni.

Egy órai menet után az erdőbe kanyarodunk és sétatérszerű úton szép fiatal szálerdő védő árnyékában haladunk tova s 10—15 percz múlva elérjük az ú. n. *Remete-rétet*, hol kis pihenőt tartunk. Egy új társat találunk itt, ki bennünket megelőzve előre sietett s itt bevárt. Istenem! tizenhárman vagyunk, kiált föl egyik szeretetreméltó útitárs a gyengébb nemből, meglássák valami baj ér bennünket. A babonás gondolatoktól azonban csakhamar eltereli a figyelmet a remete-réti cigányok élénk törtető eseményeinek összhangtalan koncertben ismétlődő „bagót uram“, „krajczárt uram“ kiáltása, mely hangversenytől megszabadulandó, igyekeztünk kívánságuknak eleget tenni.

*) Lásd Turisták Lapja 1890. évi júniusi számát.

A Remete-rét egy szabad térség, melyet 3 oldalról szép fiatal szál-erdő övez, míg délfelől szabadon hagyja a kilátást a regényes ürögi völgybe, hol Szentkút és Ürög faluk fehér házacskái kandikálnak ki a sugárfák közül. A réten tanyázó teknyővájó cigányok földbe ásott kunyhójuk előtt egybangúán végezik munkájukat s csak kalapácsolásuk zaja zavarja meg az erdő andalító csendjét. Ünnepnapokon a közeli falu lakosai szoktak kirándulni e kellemes fekvésű rétre, hol a szomszédos Szentkút korcsmárosa üti föl mozgósítható csárdáját s aztán meg muzikus is akad — ha csak három szál is — s ilyenkor víg muzikaszótól hangos az erdő, melyben máskor csak a fülemüle és fekete rigó éneke hangzik.

Magunkat kipihenve s kis szíverősítővel fölüdítve, terebélyes fák védő árnyékában folytatjuk útunkat, mely innét egyenesen északnak vezet. Az élénk zöldszínű páfrányok mellett szerényen kitekintgető késői ibolyák kínálkozólag mosolyognak felénk s pár percz múlva társaságunk nőtagjai augusztusi ibolyacsokorral keblükön haladnak tova. Nemsokára ritkul az erdő, a fák sűrűjén az ég kékje csillan át s az előttünk pár percz múlva föltáruuló völgyben fekszik magas nyárfáktól szegélyezve Orfű község. Itt megszűnik az erdő s mi mély szakadékbba ereszkedünk, hol óriási sziklatömbök hevernek költői rendetlenségben, mintha titánok dobálták volna össze-vissza. A tulsó oldalon fölkapaszkodva szántóföldek közé jutunk; nemsokára ismét egy kis erdő mellett megyünk el, azután hosszan tartó, de lassú emelkedésű halom tetejére érünk s előttünk fekszik kirándulásunk végpontja *Abaliget*, sudár tornyával, tiszta házacskáival, barátságos magyar és német lakóival.

Mielőtt a barlangot megnéztük volna, pihenőt tartottunk a vendéglőben, hol jó és olesó kiszolgálásra számíthat a turista. Példaképen fölemlítem, hogy egy liter bor 30 kr., egy palaczk sör 15 kr., szalámi 20 kr., tojásétel 9 kr. stb.

Míg itt pihenünk, addig elmondok egyet-mást a barlang elég hiányosan ismert multjáról, mint azt boldogult *Chalupni János* volt abaligeti plébánostól hallottam, a ki a barlang megnyitásának s hozzáférhetővé tételének legmelegebb szószólója volt nemesak, de a ki nem kimélt sem fáradságot, sem anyagi áldozatot, hogy a barlangot oly állapotba helyezze, mikép azt a turisták minden nehézség és akadály nélkül fölkereshessék. Azon előnyös változás, melyet a barlang mostani és régi képe között találunk, egyedül az ő maradandó érdeme s neve elválaszthatatlanul össze van forrva a barlang történetével.

A barlangról először 1768-ban történik a plébánia történetében említés, mikor egy *Mattenheim József* nevű bátor molnár több társával

nyakig vízben gázolva hatolt be annak egy részéig. 1819-ben *Kölesy V.* ispán a barlangban emberi s állati csontvázakat talált s ugyanő a barlangot a „*Tudományos gyűjtemény*“ 1820. évfolyamában le is írta. A harminczas években a nyílást egy főúr bővítette, hogy a barlang hozzáférhetőbbé legyen, de épen ez volt a barlang szépségének megrontója, miután a barlang felügyelet nélkül állván, a látogatók a cseppkőképződményeket barbár módon megrongálták és elhordották. Beszéli azt is, hogy egy földesúr kertjének virágágyait innét hozott cseppkövekkel rakatta körül. A legújabb időben azután főntnevezett plébános gyűjtést indított, hogy a barlang legszebb részei is megnyittassanak s fáradozását siker koronázta, úgy hogy ma már elég kényelemmel járhatjuk be az egész barlangot, melyet azelőtt itt-ott csak négy kézláb, vagy mászva s térdig vízben gázolva lehetett bejárni.

* * *

Belépőjegyeinket*) megváltva, vezetőnkkel együtt a barlang felé tartottunk, mely a korcsmától mintegy 8—10 percznyire fekszik. A 1½ méter magas, ugyanolyan széles és vasráccsal elzárt barlang-bejárat előtt kis kertecske van fenyőfákkal s rózsabokrokkal beültetve s nyugvóhelyül padokkal ellátva. A barlangból egy kis patak kristálytiszta habjai esörgedeznek s víg csacsogással üdvözlők a szabad levegőt, a tiszta kék eget.

Vezetőnk egy-egy lámpát adva egyeseknek, megindul, s mi utána. Az elég tágas előcsarnokból keskeny sikátor vezet az első nagy üregbe a tulajdonképeni cseppkőbarlangba, honnét a legtöbb cseppkő hurezoltatott el s hol a csonka oszlopmaradványok szemrehányólag emlékeztetnek az itt történt vandalizmusra.

Elhagytuk a külvilágot s csak lámpáink fakóvörös világa reng kisértetiesen a boltozatos üregekben. Szorongó érzet fogja el keblünket mikor a csarnokot elhagyva keskeny lépcsőzetes úton haladunk tova s a gyengébb idegzetűek bizony-bizony inkább visszafordulnának, sem-hogy kövessék a vezetőt, ki el nem mulasztja egy-egy érdekesebb dologra föl hívni a figyelmet. Azonban senki sem akarja bevallani, hogy reá mily benyomást tesz ama gondolat, mely az útunkban rendetlenül heverő lezuhant óriási sziklatömbök látásánál önkénytelenül fölmerül. Istenem! ha most egy ily leszakadó sziklahegy elzárja mögöt-

*) A belépőjegy személyenként 30 kr., egy lámpa 10 kr., magnézium-sodrony méterje 20 kr., a vezetőnek pedig egyszeri kalauzolásért bárhany személynél 50 kr. jár. A fizetés a tanítónál teljesítendő.

tünk az útát. . . . Lassan-lassan elesendesülünk, a szorongó érzés, mely keblünket elállja, ajkainkat is fogva tartja s elzsibbasztó hatást gyakorol mindenkire; de később megbarátkozva a földalatti világ sajátos életével, visszatér keblünkbe a bizalom, ajkaink fölszabadulnak a ránehezedeő bilincs alól, szabadabban lélekezünk s figyelmünket ismét az egyes felmerülő csoportozatokra irányíthatjuk.

Itt van a *korona*! kiáltja vezetőnk s innét kezdve egymásután következnek az egyes cseppköalakzatok, mint a *függőhíd*, *pisai torony*, *kőmoha*, *Mária-szobor*, *dóm*, *tabernaculum* stb. Lépcsőn le, lépcsőn föl, több csarnokon keresztül haladunk tovább s fölmerülnek előttünk a *Kálvária*, az *oszlopcsarnokok*, *szószék*, *elefánt*, *függöny*, *sírkő*, *függő ék*, *könyvtár*, *mestergerenda* stb., míg kőtáblákból rakott 12 lépcsőn lefelé kisebb csarnokba jutunk, hol apró, de tiszta átlátszó cseppkövek nagy mennyiségét találjuk. Ezután még a *vízesés* és a *nagy dóm* következnek. Az utóbbiban egy — emberkéz által rakott — fal is látható, mely az itt talált 12 lépcsővel együtt azt bizonyítja, hogy e helyen valaha bejárat volt, melyet később egy hegyomlás eltemetett. Ha e hegyomlás tetejére fölmászunk, megeljük az útát a *pokol torkába*, egy szűk kéményszerű nyílásba, mely a további üregbe vezet, s melynek végén egy teknyőalakú boltozattal befödött pár négyszög méter területű víztükör, a *tó* terül el. De nem a cseppkőképződmények képezik a barlang vonzó erejét és érdekes részét, hisz mint mondám, azok barbár módon megcsontkíttattak, hanem a geologus előtt legérdekesebbek az évezredek óta dolgozó víz mesterművei, a vízmosás által csiszolt különféle mészkőalakzatok, minők a *lovag*, a *bárd* stb.

Forduljunk vissza s a patakon átvezető 36 tölgyfahidacsán igyekezzünk kifelé, egy-egy tekintetet vetve még az érdekesebb részekre. A *sírkőnél* álljunk meg még egyszer s olvassuk el a fölötte elhelyezett táblán lévő verset, melyet a barlang igaz atyjának emlékére állított a kegyeletes utód.

„E sírkőnek nevezett darabot
Fenn állva s szárazon hogy láthatod,
Chalupni János, a korán meghalt
Plébánosnak tulajdoníthatod.

Ezernyolczszáznyolczvannégy volt akkor,
Midőn nyitott dinamit és löpor,
Nyolczvanhétben cseppkőszín himlő-kór
Ülé meg. A barlang is sírt ekkor.“

Biró Imre.

Visszafelé gyorsabban haladunk s $\frac{1}{4}$ óra mulva kékes derengés sejteti a kijárárs közellétét. Mily jól esett újra szívni a friss levegőt és

gyönyörködni a természet pompájában, hisz egy jó óra hosszat voltunk megfosztva ettől. Igyekeztünk vissza a vendéglőbe, hogy testünknek megadjuk a jól megérdemelt pihenést és táplálékot.

Délután még a faluban tettünk egy sétát s estefelé megindultunk a $\frac{3}{4}$ órányira fekvő vasútállomás felé, honnét újabb $\frac{3}{4}$ órai gyorszónázás után értünk vissza a városba, míg a társaság egy része visszafelé is gyalog tette meg a 3—4 órai útát.

(Pécs.)

Kiss József.

Vasvármegye a turistaság szempontjából.

(4 képpel.)

(Felolvastatott a M. K. E. Budapesti Osztályának 1890. február 22-én tartott ülésében.)

Kárpátok az Alpok közt? Kárpát-Egyesület az Alpok vidékén? Hogyan egyeztethető ez össze? Így kérdezték vidékünkön sokan, midőn 1887-ben a M. K. E. Vasvármegyei Osztályát alakítottuk. S többen voltak, kik e név miatt nem lettek osztályunk tagjaivá.

S most már Vasvármegyei Osztályunk e tekintetben nem áll magában, minthogy testvéröccse, a Budapesti Osztály hegyei sem a Kárpátok rendszeréhez tartoznak. Ez vigasztalásunkra lehet.

Különben is a dolog nem oly természetellenes, mint a hogy az első pillanatra talán látszik. Különböző nemzetiségeink is külföldi törzseknek sarjai s mégis mindbensőbbben simúlnak Magyarhonunk szívéhez. S erre épen Vasvármegye is mutat szép példát, a hol nemcsak azok, kik koszorús Berzsenyink zengzetes nyelvét vallják anyanyelvüknek, hanem a megye nyugati határszélén tömegesen lakó németajkú hienczek és vendek és a szórványosan előforduló horvátok is mindannyian jó hazafiak. Miért nem tekintenők tehát az Alpoknak Magyarországra terjedő nyúlványait is egészen magyaroknak? S miért nem csatolnók őket is a magyar főhegységhez, a Kárpátokhoz? A hogy a hatalmas Duna a nemzetet nem képes egymástól független két részre osztani, ép oly kevésbé legyen az elidegenítő válaszfal hegyeink s turista-egyleteink közt!

S már most kérem, hogy engem a Kárpátoknak Alpok nyúlványainak nevezett azon részébe méltóztassanak követni, melyeket Vasvármegye területén találunk s melyet újonnan készült szép turista-térképünk is bemutat.

Hegyeink a norikumi havasok nyúlványai.